

ELORE (ISSN 1456-3010), vol. 16 – 2/2009.

Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

[http://www.elore.fi/arkisto/2_09/ajankoht_pylkko_2_09.pdf]

AJANKOHTAISTA

VILLIINTYMISTÄ YLIOPISTOLLA?

Seminar on Primitivism, Anarchism and Anthropology – John Zerzan and the postmodern world 23.5.2009 Tampereen yliopistossa

Tuomas Pylkkö

Järjestyksessä 23. kansainvälinen seminaari primitivismistä järjestettiin 23. toukokuuta 2009 Tampereen yliopiston päärakennuksessa. Seminaari kokosi yhteen hyvin monimuotoisen joukon ihmisiä. Seminaari oli luonteeltaan varmasti tyypillistä akateemista seminaaria epämuodollisempi. Niinpä käsitellyt aiheet liikkuivat tiukan akateemisen diskurssin sallimien rajojen ulkopuolella.

Seminaarin aiheina olivat primitivismi, anarkismi ja antropologia, minkä todettiin muutamaan otteeseen olevan sikäli ristiriitaista, että voidaan ajatella primitivismin ja anarkismin pyrkivän vastustamaan nimenomaan seminaarien, yliopisto-opetuksen ja antropologian kaltaisia toimintoja, jotka ovat kuitenkin lopulta tieteellisteknisen kulttuurin tuotoksia, perustuen luokkayhteiskuntaan, kolonialismiin ja elitismiinkin. Ristiriidasta huolimatta aiheista löytyy tietysti paljon yhteistäkin. Eikä maailma ole koskaan ollut ristiriidaton.

Eräs seikka, joka yhdistää anarkismia, primitivismiä ja antropologiaa – mikäli sellaista tahtoo etsiä – on niiden harrastajien joukon heterogeenisuus. Toisille anarkismi ja primitivismi ovat kuin vasemmistoaatteita: tahdotaan vähentää luokkayhteiskunnan aiheuttamaa epätasa-arvoa tai edistää demokratian välittömyyttä. Toisille taas anarkismi ja primitivismi ovat periaatteiltaan hyvin epävasemmistolaisia: niissä joko uskotaan ainoastaan ehdottomaan kilpailuyhteiskuntaan, jossa kaikki lähtevät samalta viivalta, kuten Rothbardin markkina-anarkismissa, tai toisessa ääripäässä pyritään vastustamaan tyypillisiä vasemmistoaatteita – valistusta, taloudellista kasvua ja teknologista manipuloimista – pitäen niitä vallan keskittymisen muotoina. Antropologiakin on tieteellinen

oppisuunta, joka on pyrkinyt luokittelemaan, ymmärtämään ja hallitsemaan erilaisia kansoja ja valtoja, mutta silti tunnettuja anarkistisia ja primitivistisiä kirjoituksia on tullut antropologeilta (esimerkiksi Clastres 1986; Graeber 2004; Sahlins 1972, luku 1).

Primitivismiin määrittely ei ole yksiselitteistä laisinkaan. Primitivistisiksi kutsuttuja ajatussuuntauksia yleensä luonnehtii epäluottamus monimutkaisia yhteiskuntarakenteita tai teknologiaa ja teollisuutta kohtaan. Antiteknologisia argumenttejakin on kirjava joukko. Teknologian kehittymisen voidaan ajatella vääjäämättä tehostavan ihmisen kaikkia toimintoja ja sitä kautta lisäävän ihmisen jälkeä luonnossa ja ympäröivässä ekologiassa. Toisaalta teknologian voidaan väittää vieraannuttavan ihmistä sen väli-neellisen luonteen takia: ihminen, jolla on ”kättä pidempää”, ei enää koe kädellensä suoraan. On myös argumentteja, joiden mukaan teknologisesta kehityksestä toki seuraa hyvää, mutta siitä seuraa enemmän haittaa. Tai tästäkin vielä maltillisempi versio: teknologiasta on *jonkin verran* haittaa, mikä on otettava huomioon elämää suunniteltaessa ja maailmankatsomuksia luodessa.

Anarkistiset filosofiat eivät useinkaan ole antiteknologisia. Esimerkiksi Noam Chomsky, eräs tunnetuimpia anarkisteja, on töissä professorina Massachusettsin teknillisessä korkeakoulussa, yhdessä maailman johtavimmista teknologian tutkimuslaitoksessa, eikä varmasti ole kovinkaan antiteknologinen. Paul Feyerabendin anarkistiseksi luokiteltu epistemologia ja tieteenfilosofia ei myöskään ole kovinkaan primitivististä. Feyerabend kritisoi hivenen länsimaisen kulttuurin pakkolevitystä maailmalle, mutta toteaa toisaalta itse leviämisen olevan hyvä asia, kunhan se tapahtuu säädyllyisesti (Feyerabend 1999, 34–35, alaviite 25). Teknologialla voi olla suunnaton vapauttava vaikutus, se voi lisätä tasa-arvoa ja hajottaa hegemonioita. Feyerabendin argumentti on kutakuinkin, että tieteestä tulee parempaa, mikäli mikä tahansa näkökulma voi periaatteessa kyseenalaistaa toisen.

Seminaarissa todettiin, että *Wikipedian* tyyppiset teknologiat voivat edesauttaa vaiennettuja ääniä pääsemään esille, ja että *Wikipedian* tyyppisissä yhteisöissä on harvinaisen paljon suoraa demokratiaa. Seminaarin avaaja ja hyvin tunnettu primitivismiin puolestapuhuja, vapaa kirjailija John Zerzan, kritisoi näitä käsityksiä vastaan sanomalla, ettei usko olevan mahdollista esittää teoriassa tai käytännössäkään monien vasemmistoanarkistien tavoittelemaa kulttuurin mallia, jossa on teknologiaa ja teollisuutta, mutta ei kuitenkaan kapitalismia tai valtiota. Zerzan luki myös julkaisematonta käsikirjoitustaan *Complexity*, jossa kommentoidaan sanakirjoista pois jätettyjä sanoja. Zerzan väitti muutosten heijastavan alati teknologisoituvaa ja teollistuvaa kulttuuriamme. Pois jätetyissä sanoissa oli esimerkiksi kansanomaisia eläinnimityksiä. Niitä oli korvattu muun muassa bioteknologisilla termeillä ja tietoyhteiskunnan elektroniikkalaitteilla.

SYMBOLINEN KULTTUURI JA KIELI

Zerzanin jälkeen puhuneet filosofian tohtori Tere Vadén, joka toimii informaatiotutkimuksen ja interaktiivisen median laitoksen yliassistenttina Tampereen yliopistossa, ja allekirjoittanut Tuomas Pyykkö keskustelivat suurimmaksi osaksi symbolisesta kulttuurista ja kielestä. Zerzan toteaa toistuvasti, että monimutkaisen (engl. complex)

VILLIINTYMISTÄ YLIOPISTOLLA?

yhteiskunnan perustana on oltava ”symbolinen kulttuuri”. Tällä Zerzan tarkoittaa esimerkiksi kirjoittamista, matematiikkaa ja kieltä. Symbolien käyttö on Zerzanin mukaan luonteeltaan instrumentaalista ja manipulatiivista jo itsessään. Esimerkiksi kirjoitus syntyi aikoinaan pitkälti omaisuuden ylläpidon ja sen hallinnan tarpeisiin. Vaikkapa sumerilaisen nuolenpääkirjoituksen juuret ovat kirjanpidossa ja varsinaista valuttaa edeltäneissä rahakkeissa. Käsitteellisen ja representaatiivisen ajattelun avulla ihminen pystyy hallitsemaan luonnonilmiöitä sekä omaa tietoisuuttaan.

Kaikesta huolimatta kieli ja ajattelu sisältävät piirteitä, jotka eivät ole puhtaasti kommunikatiivisia, käsitteellisiä eivätkä representaatioita. Alkeelliset symbolit, jotka kuvastavat kahden asian välistä samankaltaisuutta, poikkeavat jonkin verran teknisistä käsitteistä, jotka asettavat ilmiön ”systeemiin”, kuten Descartes huomautti. Ei ole selvää, että keskiaikaisten semiootikkojen tulkinta tai alkuperäinen aristoteelinen merkin määritelmä olisi yhtä ”klassinen” kuin tyypillisesti esitetty *aliquid stat pro aliquo*. Useimmiten edellä mainittu funktio oli vain eräs monista merkin funktioista (Jakobson 1963, 162). Vadén esittikin vertauskuvan, jossa kieli ja ajattelu eivät ole puhtaasti joko kesytettyjä tai villejä vaan pikemminkin jatkumossa näiden ääripäiden välillä sisältäen piirteitä jokaisesta vaiheesta. Vertauskuvassa kaikista kesytetyintä ja säädellyintä kieltä edustaa ”kodin” kieli, jonka ulkopuolella on ”pihan” vielä osittain järjestyksessä ja hallinnassa oleva kieli, joka kuitenkin uhkaa jatkuvasti villiintyä. Lopulta pihan ulkopuolella on ”metsä”, joka on enimmäkseen hallitsemattomissa. Mielenkiintoinen kysymys on tietysti se, kuinka pitkälle ihminen voi valita mielensä sisältöä. Jos on esimerkiksi jo oppinut ja kouluttanut vuosien mittaan ajattelunsa korkeaan tekniseen käsitteelliseen ajatteluun sekä kulttuuriin, onko mahdollista jotenkin oppia siitä pois? Voiko koulussa päähän pöntettyjä kertotauluja ynnä muuta sellaista poisoppia? Jos ei, voiko niitä kohtaan tulla jotenkin itsetietoiseksi ja kriittiseksi? Eikö vapaasti valitseva ja hallitseva itse – politiikan perusta – ole myös jossakin mielessä kesyttämisen seurannut illuusio?

POLIITTISESTA TOIMINNASTA

Vapaa kirjailija Quin Aaron Shakra puhui villiintymisestä tai villiinntymisestä (engl. rewilding), tarkoittaen sillä kesyttämisen vastaista toimintaa. Käsite viittaa kaikkeen toimintaan, joka pyrkii palauttamaan ihmisen elämäntyylin mahdollisimman lähelle sitä, mitä se on ollut reilusti yli 90 % ihmisen evoluutiohistoriasta. Käsite tulee historiallisesti villieläinten hoidosta. Tämän tyyppisessä seminaarissa on vähintäänkin mielenkiintoista, että edes jokin osa ei ole pelkästään analyysiä ja ”käsitekikkailua”, vaikka toisaalta villiinntyttäminen poliittisena suuntauksena voidaan katsoa myös hivenen ristiriitaiseksi, sillä sen pyrkimyksenä voisi olla päästä eroon poliittisista suuntauksista. Mieleen tuli, että kenties samalla tavalla kuin voidaan väittää, ettei voi olla kapitalismia ja demokratiaa ilman valtiota, työnjakoa ja teollisuutta, ei välttämättä voi olla kovin autenttista villiintymistä ilman siihen liittyviä kaikkia muita ”villejä” ilmiöitä, kuten villiä, kouluttamatonta ja sivistymätöntä ajattelua, perinteitä, ei-kirjoitettua kieltä ja ties mitä muuta. Toisaalta tuskin kukaan villiintymistä harrastava niin ehdottomaan

ja kokonaisvaltaiseen elämäntapaan tähtääkään. Villiinnyttämiseen pyritään pääasiassa vähentämällä riippuvuutta ulkopuolisista tuottamisen muodoista, rakentamalla asuntoja itse sekä pyrkimällä vahvistamaan omia suoria kokemuksia ja kosketuksia luontoon: ruoan tuottamisessa ynnä muussa. Maailmalla järjestetään villiintymisleirejä, joissa ihmiset kokoontuvat oppimaan toisiltaan tietoa muun muassa omavaraisesta elämästä: siitä miten voi kerätä luonnosta ruokaa ja säilöä sitä helposti.

Lopuksi seminaariväki päätti yhteisesti siirtyä ulos seminaarihuoneesta kauniiseen suviaurinkoon yliopiston nurmikolle. Siellä vapaa kirjailija ja filosofian tohtori Gabriel Kuhn piti illan viimeisen keskustelun, puhuen vasemmistopiirien suhteesta primitivistisiin liikkeisiin. Kuhn on toiminut vuosia mukana erilaisissa anarkistiaktiviteeteissa ja kirjoittanut kirjoja anarkistisista yhteisöistä. Keskustelussa sivuttiin taas hieman marxilaisuuden, vasemmistoperiaatteiden sekä anarkismin ja primitivismin periaatteiden eroja. Kuhnin eräs periaate on ollut teorian ja käytännön eron kaventaminen. Hän peräänkuulutti erilaisten marginaalisten poliittisten suuntauksien yhteistyötä eroista huolimatta, sillä demokratioissa, jossa poliittiset päätökset nojaavat enemmistön näkemyksiin, marginaalinäkemykset ovat aina heikossa asemassa.

Lopulta keskustelu siirtyi enemmän yleisölle, jolloin monet kertoivat itsestään ja motivaatioistaan tulla paikalle sekä jakoivat omia kokemuksiaan ja kertomuksiaan. Monet olivat tyytyväisiä osallistumisensa antiin, mutta myös kriittisiä näkemyksiä koko seminaaria kohtaan esitettiin.

KIRJALLISUUS

CLASTRES, PIERRE 1986: *La société contre l'état : recherches d'anthropologie politique*. Paris: Minuit.

FEYERABEND PAUL 1993: *Conquest of Abundance. A Tale of abstraction versus the richness of being*. Chicago & London: University of Chicago Press.

GRAEBER, DAVID 2004: *Fragments of an Anarchist Anthropology* [online]. Chicago: Prickly Paradigm Press. <<http://www.prickly-paradigm.com/paradigm14.pdf>> [30.10.2009.]

JAKOBSON ROMAN 1963: *Essais de linguistique générale*. Pariisi: Minuit.

SAHLINS, MARSHALL 1972: *Stone Age Economics*. Lontoo: Routledge.

Tuomas Pylkkö on sosiaali- ja kulttuuriantropologian opiskelija Helsingin yliopistossa.